

Святиня і твердиня

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, директор Державного історико-культурного заповідника м. Острого

Трете з великих зимових свят – Богоявлення Господнє (6 січня за юліанським і 19 січня – за григоріанським та новоюліанським календарями) – особливе для острожан. Адже вже майже пів тисячоліття одним із символів нашого міста і головним елементом його герба є зображення Богоявленського собору на Замковій горі. На північній (оборонній) стіні храму, що вціліла з часів його будівництва, кожен може прочитати латино-мовний напис «Року 1521». Найвірогідніше, це і є дата побудови нашої водночас святині та твердині (адже собор рятував від загибелі не лише християнські душі, але – у дні ворожих навал – і їхні земні тіла). Це роки найбільшої слави й вершина храмобудівельної діяльності Костянтина Івановича Острозького – переможця битви під Оршею 1514 року.

Храм був однією з двох кафедр керівних православних владик Східної Волині, що іменувалися єпископами Луцькими і Острозькими. Соборні підземелля були усипальницями багатьох представників роду князів Острозьких, зокрема й Василя-Костянтина, у

XXI столітті приєднаного до грона православних святих, і його молодшого сина – «Надії православних» князя Олександра, що помер у 33-річному віці ще за життя великого батька. Хор Богоявленського собору, утримуваний на кошти фундаторів храму, прославив себе «острозьким наспівом», що виконувався потім у тисячах храмів православного слов'янського світу й увійшов – це підтверджують і наші дні – у золотий фонд європейського музичного мистецтва, непідвладного вікам. На жаль, не вціліли цінні книгозбірні та архіви собору, які б зараз немало послужили науці.

Великодня Острозька трагедія 1636 року привела до закриття святині і її поступової руйнації, що тривала впродовж чверті тисячоліття. На жаль, позбавлені наукових основ відбудовні роботи 1880-х років спричинили незворотні втрати в архітектурному стилі пам'ятки. Усе ж із жовтня 1891 р. Богоявленський собор разом із відкритим тоді приділом у честь преподобного князя Федора Острозького знову став збирати навколо себе вірних. Саме в середовищі церковної громади собору зародилися ініціативи перенести в Острого частки мощів преподобного Федора (1907 р.), заснувати просвітницьке й науково-краєзнавче братство імені

князів Острозьких (1909 р.), реставрувати княжий замок (1913 – 1914 рр.), відкрити в замку історичний музей (11/24 серпня 1916 р.). 23 квітня цього року ми вшануємо пам'ять о. Михайла Тучемського (1872 – 1945 рр.), ініціатора цих добрих справ, тогочасного інспектора церковних шкіл Острожчини і священника при Богоявленському соборі. А в найближчі два роки варто було б подбати про належне відзначення 500-ліття будівництва головної родової святині князя Острозького та 150-річчя з дня народження о. Михайла Тучемського – гідного сина свого народу та його церкви. ■